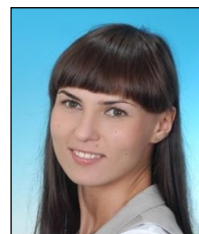

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

płk dr hab. Maciej MARSZAŁEK
Wydział Bezpieczeństwa Narodowego AON

ELEMENTY WSPARCIA PROCESU STABILIZACJI I ODBUDOWY PAŃSTW

mgr Irmina DENYSIUK
Wydział Bezpieczeństwa Narodowego AON

Abstract

Stabilization and reconstruction of countries, although are often considered as distinct actions, usually are an integral part of many activities undertaken in the scope of crisis response operations, including mainly peace support operations. Therefore the statement that stabilization and reconstruction is a set of actions and tasks taken within the confines and background of crisis response operations, which is acknowledged as a main assumption of this consideration, needs to be emphasized.

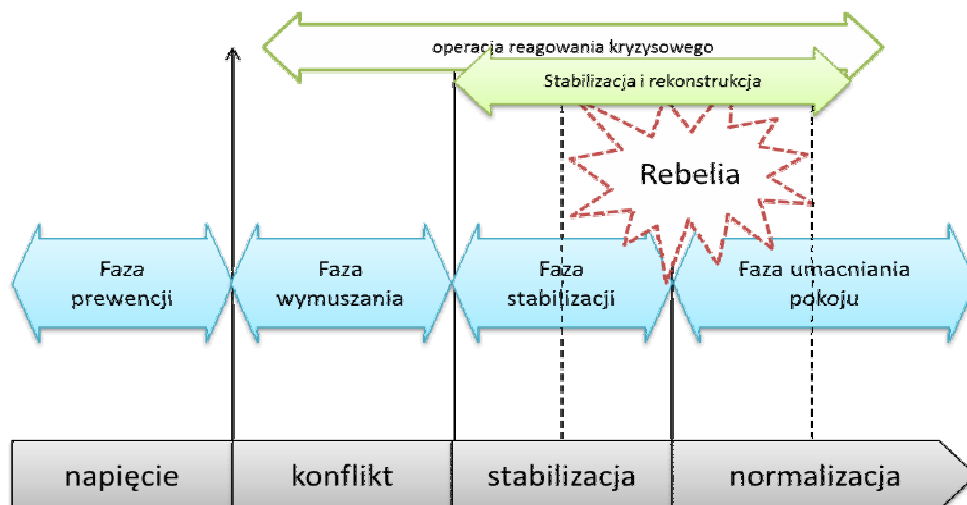
Taking into consideration the need of comprehensive approach to crisis response that is stressed nowadays, such a perception of the processes outlined above seems to be fully justified and desired, both by the political and military decision-makers. It also needs to be pointed out, that wide object scope that includes stabilization and reconstruction, requires knowledge systematization and its distribution among all subjects involved in these specific, but extremely necessary actions. Military success is just a prelude to further actions aimed to achieve a stable situation in a country, and only then the reconstruction of its governmental structures and security forces can be carried out. At the end of the process we should be able to pass on complete responsibility for a proper country's functioning to the local authorities.

Key words – failed states, failing states, crisis response operations, stabilization and reconstruction, PRTs (Provincial Reconstruction Teams), SSR (Security Sector Reform)

Wstęp

Stabilizacja i odbudowa (rekonstrukcja) państw, mimo iż często rozpatrywane są jako odrębne działania, to zazwyczaj stanowią one integralny element wielu operacji o charakterze reagowania kryzysowego, w tym głównie operacji wsparcia pokoju. Często działania te postrzegane są jako odrębne operacje, jednakże takie ich wyróżnienie wydaje się być wyraźną próbą wyeksponowania ich rangi oraz

charakteru. Podkreślenia zatem wymaga stwierdzenie, które uznaje się za główne założenie niniejszych rozważań, iż stabilizacja i rekonstrukcja stanowi zbiór działań, zadań, podejmowanych w ramach i na tle operacji reagowania kryzysowego. Tym samym należy podkreślić, iż zbiór tych przedsięwzięć nie jest przypadkowy, a wręcz przeciwnie, świadomie ukierunkowany na osiągnięcie założonego celu, dlatego też można rozpatrywać je jako proces. Oznacza to, że proces stabilizacji i odbudowy pojmowany powinien być jako ciąg zmian (działań, zadań) podejmowanych w ramach operacji o charakterze reagowania kryzysowego, zachodzących po sobie lub na siebie nachodzących według przyjętych założeń ujętych w planie operacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. K. Wither, *Counterinsurgency Operations (COIN)*, Materiały z konferencji naukowej „Misje stabilizacyjne dla odbudowy państw”, zorganizowanej 13–14 maja 2009 roku w AON, także: M. Marszałek (red), *Koncepcja użycia sił zbrojnych w wojnach nieregularnych*, praca naukowo-badawcza nr III.5.1.0, AON, Warszawa 2011, s. 11.

Rys. 1. Umiejscowienie działań stabilizacji i rekonstrukcji na tle prowadzonej operacji reagowania kryzysowego

Uwzględniając współcześnie podkreślaną konieczność kompleksowego podejścia do rozwiązywania sytuacji kryzysowych, takie postrzeganie tych działań wydaje się w pełni uzasadnione i pożądane zarówno przez decydentów politycznych, jak i wojskowych. Wzmoczone zainteresowanie tą problematyką współcześnie eksponowane jest również w kontekście trwającej operacji Sojuszu Północnoatlantyckiego w Afganistanie. Szczególne zaś rozważania ukierunkowane są na ich skuteczność i faktyczną zdolność kreowania bezpiecznego i stabilnego środowiska. Istotne wydaje się także wskazanie na wielowymiarowość tych działań oraz wielość podmiotów w nie zaangażowanych. Dlatego dużo uwagi w kontekście działań stabilizacji i rekonstrukcji poświęca się kształtowanej wielopodmiotowej współpracy

w ich realizacji. Wnioski z dotychczasowych operacji wskazują, że wspomniana współpraca nie jest jeszcze na takim poziomie, jakiego się oczekuje. Jednakże można przyjąć, że zarówno Sojusz Północnoatlantycki, jak i Unia Europejska oraz Organizacja Narodów Zjednoczonych dostrzegają potrzebę wspólnego wykorzystania zróżnicowanych pod względem przedmiotowym zdolności. Jedyne takie podejście może bowiem zagwarantować sukces w przyszłych operacjach wymagających stabilizacji i rekonstrukcji (odbudowy).

Należy zaznaczyć, że szeroki zakres przedmiotowy obejmujący stabilizację i odbudowę wymaga usystematyzowania wiedzy i propagowania jej wśród wszystkich podmiotów angażujących się w te specyficzne, ale niezwykle potrzebne działania. Osiągnięcie pożądanego stanu końcowego, zdefiniowanego przez decydentów politycznych wymaga nie tylko skutecznych działań stabilizacyjnych, ale także działań ukierunkowanych na odbudowę państwa. Natomiast sukces militarny stanowi jedynie preludium do dalszych działań zmierzających do ustabilizowania sytuacji w państwie, a następnie odbudowy jego struktur rządowych oraz sił bezpieczeństwa, i w rezultacie całkowitego przejęcia odpowiedzialności za właściwe funkcjonowanie państwa przez lokalne władze.

Rozważania na temat procesu stabilizacji i rekonstrukcji przeprowadzono i uporządkowano według następujących problemów badawczych: problemu ogólnego i problemów szczegółowych. Sformułowano następujący problem ogólny: W jaki sposób elementy wykorzystywane przez siły trzecie w procesie stabilizacji i odbudowy wspierają państwa upadłe bądź upadające?. Mając na względzie złożoność wspomnianego problemu, za celowe uznano zidentyfikowanie następujących problemów szczegółowych:

1. Jaka jest istota działań stabilizacji i rekonstrukcji?
2. Jakie elementy je wspierające można wyróżnić i jaka jest ich rola w zakresie stabilizacji i odbudowy państw?
3. W jaki sposób zorganizowano użycie tych elementów w praktyce, w operacjach w Iraku i Afganistanie?

Niniejszy artykuł zawiera opis wybranych rezultatów badań przeprowadzonych w ramach statutowej działalności badawczej w Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej. Opracowane wyniki badań stanowią zatem zwarte i syntetyczne wyjaśnienie narzędzi i metod wykorzystywanych w ramach wsparcia procesu rekonstrukcji i odbudowy państw.

Współczesna wizja i misja stabilizacji i rekonstrukcji państw

Operacje stabilizacji i początkowej rekonstrukcji, jak nazywa te działania Richard Nelson, mogą być rozpatrywane w tradycyjny sposób, zwyczajowo preferowany przez wojskowych. Podejście to uwzględnia cele, rolę, misje, zadania, koncepcje operacji oraz pożądaną efekty. Istotne jest zatem, że planowane operacje wojskowe muszą zostać właściwie skomponowane w istniejące uwarunkowania

polityczne. Stąd też jedna z definicji operacji stabilizacyjnych i rekonstrukcji (odbudowy), przytoczonych przez R. Nelsona wyjaśnia te działania jako *proces, umożliwiający osiągnięcie trwałego pokoju w nieprzyjaznym środowisku operacyjnym*¹. Nie odnosząc się do merytorycznej i metodologicznej poprawności tej definicji, można stwierdzić, że jej treści podkreślają znaczenie politycznego stanu końcowego, który jest ważniejszy od osiągniętego wcześniej sukcesu militarnego. Podejście to według cytowanego na wstępie autora wydaje się zgodne z podejściem wypracowanym przez Sojusz Północnoatlantycki w odniesieniu do większości operacji ze zbioru operacji reagowania kryzysowego spoza artykułu 5. Traktatu waszyngtońskiego, które w dużej części obejmują działania związane ze stabilizacją i rekonstrukcją (odbudową).

Według autorów opracowania „Improving Capacity for Stability and Reconstruction Operations” zbiór wysiłków określonych jako stabilizacja i rekonstrukcja obejmuje wiele nakładających się misji, które same w sobie są komponentami zróżnicowanych pod względem przedmiotowym strategii (podejść) i działań. Stabilizacja, ich zdaniem, odnosi się do wysiłku zmierzającego do zakończenia konfliktu oraz powstrzymania zawirowań społecznych, ekonomicznych i politycznych². Osiągnięcie stabilizacji w każdej z wymienionych sfer jest niezbędne przed podjęciem działań rekonstrukcyjnych. Można bowiem zgodzić się z konstatacją autorów przytoczonego opracowania, że bez osiągnięcia i utrzymania stabilizacji i związanego z tym bezpieczeństwa jakiegokolwiek inne przedsięwzięcia, zazwyczaj przynoszą jedynie skutek krótkotrwały. Podążając tym tokiem rozumowania można przyjąć, że stabilizacja jest jednym z fundamentalnych elementów działań (komponentów) podejmowanych w operacji.

Stabilizacja, jak już wspomniano, może być elementem interwencji o charakterze reagowania kryzysowego. W tym wypadku jej celem jest szybkie doprowadzenie do zakończenia konfliktu. Stabilizacja jest także niezbędna po zakończeniu działań bojowych, które świadomie lub nieświadomie mogą doprowadzić do wybuchu innego (dodatkowego) konfliktu. Ponadto stabilizację uznaje się za niezwykle ważny element działań umożliwiających zdławienie rebelii (powstania), która jest źle postrzegana przez społeczność międzynarodową. W tych specyficznych i niezwykle trudnych dla sił zbrojnych operacjach duże znaczenie przypisywane stabilizacji wynika z potrzeby uzyskania silnego poparcia lokalnej społeczności, która słusznie traktowana jest jako środek ciężkości³. Uzyskanie tego poparcia uzależnione jest w dużej mierze od zapewnienia bezpieczeństwa ludności cywilnej, a tym samym doprowadzenia do zakończenia przemocy zbrojnej oraz wyeliminowania

¹ R. Nelson, *How Should NATO Handle Stabilisation Operations and Reconstruction Efforts?*, The Atlantic Council of the United States, Washington D.C. 2006, s. 2.

² N. Bensahel, O. Oliver, H. Peterson, *Improving Capacity for Stability and Reconstruction Operations*, RAND, Santa Monica 2009, s. 3.

³ Środek ciężkości to właściwości, możliwości lub miejsca, z których kraj (naród), Sojusz, siły zbrojne lub inne grupy czerpią swobodę działania, siłę fizyczną lub wolę. Zob. *Słownik pojęć sojuszniczej obrony powietrznej*, AON, Warszawa 2003, s. 30.

wania wszelkich sytuacji, niosących znamiona zagrożenia dla lokalnej społeczności. Elementy stabilizacji mogą obejmować także operacje przeciwterrorystyczne (Counterterrorism Operations – CT) czy przeciwpartyzanckie (Counterinsurgency operations – COIN), które zakwalifikowane zostały do zbioru operacji reagowania kryzysowego⁴. Jeśli bowiem operacje te prowadzone są w niepewnym środowisku, stabilizacja może okazać się kluczowa dla pozyskiwania informacji wywiadowczych. Stabilizację można także uznać za część działań prowadzonych po zakończeniu konfliktu, która jest niezbędna w odniesieniu do jakichkolwiek wysiłków wkładanych w odbudowę państwa.

Z kolei rekonstrukcja dotyczy procesu budowy lub przebudowy struktur państwa, które zapewnią skuteczne sprawowanie władzy, społeczny i ekonomiczny rozwój oraz bezpieczeństwo narodowe. Rekonstrukcja staje się możliwa dopiero, gdy zostanie osiągnięty odpowiedni poziom stabilizacji w każdym z opisanych wcześniej sektorów. Uzasadnione zatem wydaje się stwierdzenie, że stabilizacja stanowi warunek sine qua non rekonstrukcji. Bez stabilizacji podjęte wysiłki w zakresie rekonstrukcji nie przyniosą pożądanych, i co równie ważne, długotrwałych skutków.

W aspekcie konfliktu zbrojnego, scharakteryzowane pokrótce dwie grupy zadań odgrywają odmienną rolę. Stabilizację z założenia uznaje się w gronie ekspertów za klucz do zakończenia użycia przemocy. Rekonstrukcja dla odmiany postrzegana jest jako element mający zapobiegać ponownej eskalacji przemocy. Mimo iż występuje wyraźna różnica pomiędzy stabilizacją a rekonstrukcją (odbudową), działania te są wzajemnie ze sobą powiązane, a co więcej, zależne od siebie.

Uwzględniając zróżnicowane środowisko (uwarunkowania) prowadzenia operacji stabilizacyjnych i rekonstrukcji trzeba zauważyć, że zakres zadań realizowanych przez siły zbrojne może być z jednej strony szeroki, z drugiej zaś – ograniczony⁵. Jednakże zadania związane z bezpieczeństwem powinny być przede wszystkim ukierunkowane na zagwarantowanie bezpieczeństwa innemu personelowi i podmiotom uczestniczącym w operacji. Tego rodzaju szczegóły obowiązkowo muszą być przedmiotem negocjacji na wczesnym etapie planowania operacji oraz wypracowania jej stosownego mandatu⁶.

Za główny priorytet w zakresie bezpieczeństwa uznaje się te działania, które pozytywnie wpływają na środowisko, czyniąc je środowiskiem bezpiecznym, jeszcze przed rozpoczęciem działalności typowej dla stabilizacji i rekonstrukcji. Głównie są to obszary misji obejmujące: wymuszanie porozumienia o przerwaniu ognia, rozbrojenie zwaśnionych stron, zbieranie i niszczenie broni i uzbrojenia, kontrolowanie stref zdemilitaryzowanych oraz ustanowienie poprawnych stosunków (relacji) z miejscową ludnością cywilną. Powszechnie uznaje się, że tworzenie bez-

---

⁴ Zob. AJP-3.4, *Non-Article 5 Crisis Response Operations*, Brussels2010; M. Marszałek, *Operacje reagowania kryzysowego NATO. Istota, uwarunkowania, planowanie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013.

⁵ Siły Zbrojne, np. Sojuszu Północnoatlantyckiego mogą być jedynie elementem wspierającym operacje stabilizacyjne i rekonstrukcji, tak jak w przypadku misji szkoleniowej NATO w Iraku.

⁶ R. Nelson, wyd. cyt., s. 6.

pieczonego środowiska wymaga przede wszystkim koncentracji na siłach bezpieczeństwa. Warto nadmienić, że według ekspertów amerykańskich pod pojęciem „siły bezpieczeństwa” kryją się nie tylko siły zbrojne, ale także policja, straż graniczna oraz inne podmioty, odpowiadające w państwie za zapewnienie bezpieczeństwa narodowego.

Ochrona środków walki oraz magazynów amunicji powinna być potraktowana priorytetowo przez komponent wojskowy wydzielony do działań stabilizacyjnych i rekonstrukcji. Trzeba wspomnieć tu o doświadczeniach w tym względzie Sojuszu Północnoatlantyckiego, wyniesionych z operacji w Bośni i Hercegowinie oraz w Kosowie, a także o wnioskach wyciągniętych z wielu operacji utrzymania pokoju Organizacji Narodów Zjednoczonych⁷, które potwierdzają tezę, że proces rozbrojenia, demobilizacji oraz reintegracji byłych żołnierzy może być wyjątkowo trudny, ale słusznie uznawany jest za kluczowy czynnik długoterminowej stabilizacji w obszarze po zakończeniu konfliktu.

Istotne znaczenie ma także informowanie opinii publicznej o prowadzonych działaniach. Siły zbrojne NATO muszą bowiem komunikować się z miejscową społecznością. Siły realizujące operacje stabilizacyjne i rekonstrukcji powinny wykorzystać organizacje publiczne oraz środki masowego przekazu do przekazywania rzeczywistych informacji, sprawowania kontroli oraz przeciwdziałania niepokojom społecznym, a także rozpowszechniania ważnych ogłoszeń w miejscowym języku.

Siły zbrojne muszą także zapewnić bezpieczeństwo terytorium, na którym są prowadzone działania stabilizacyjne i rekonstrukcji. Zakres zadań z tym związany obejmuje utrzymywanie stanu spokoju poprzez ustanowienie i sprawowanie skutecznej kontroli granic państwa oraz punktów granicznych w celu powstrzymania przemytu broni oraz nielegalnych towarów, przeciwdziałania przedostawaniu się rebeliantów (bojowników) do obszaru operacji oraz niekontrolowanemu przemieszczaniu się zorganizowanych grup przestępczych i terrorystów, a także zapewnienia bezpieczeństwa powracającym uchodźcom. Ci ostatni wymagają zazwyczaj szczególnej troski ze strony sił interwencyjnych, co w naturalny sposób wymusza wydzielenie niezbędnych sił i środków do ich ochrony. Co więcej, można zgodzić się z konstatacją R. Nelsona, że sojusznicze siły realizujące działania stabilizacyjne i rekonstrukcyjne mogą zaangażować się również w ustanowienie i utrzymanie swobody przemieszczania się ludności wewnątrz kraju, co wydaje się przedsięwzięciem niezbędnym do powrotu wygnańców (przesiedleńców). Ponadto siły te będą starały się ułatwić prowadzenie legalnego handlu oraz przemieszczania się obywateli (podróży).

Odrębna, kolejna grupa zadań w zakresie stabilizacji związana jest z wymuszeniem i utrzymaniem bezpieczeństwa oraz porządku publicznego. Główny wysiłek, zdaniem wspomnianego autora, powinien zostać ukierunkowany na ochronę ludno-

---

⁷ Szerz. M. Marszałek, T. Limanowski, *Operacje pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych. Genez – struktura – planowanie*, AON, Warszawa 2011.

ści cywilnej, zapewnienie swobodnego dostępu organizacjom humanitarnym niosącym pomoc poszkodowanej ludności cywilnej, a także tymczasowe wypełnianie zadań typowo policyjnych oraz rozminowywanie terenu, na którym prowadzona jest operacja. Trafna wydaje się teza R. Nelsona, że uwzględniając duże ryzyko zmagania o podłoże etnicznym, do którego może dojść w środowisku po zakończeniu konfliktu zbrojnego, główny wysiłek w zakresie stabilizacji i rekonstrukcji powinien zostać skierowany na zapewnienie trwałego porządku publicznego. Wnioski z przeprowadzonych do tej pory działań w Afganistanie i Kosowie wskazują, że zorganizowana przestępczość oraz grupy zajmujące się produkcją i handlem narkotyków mogą stanowić poważną przeszkodę w realizacji przedsięwzięć związanych ze stabilizacją i rekonstrukcją. Uzasadniona wydaje się także refleksja, dotycząca wykorzystania adekwatnych do sytuacji i wykonywanych zadań reguł użycia siły⁸. Reguły te, jak słusznie podkreśla to między innymi R. Nelson, powinny być wyjątkowo przejrzyste, i co równie ważne regularnie monitorowane, a w razie potrzeby modyfikowane.

Siły zbrojne Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz innych państw zaangażowanych w działania stabilizacyjne i rekonstrukcję muszą osłaniać i zapewnić bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej. Przedmiotem ochrony powinni stać się także najważniejsi liderzy polityczni, instytucje rządowe oraz wcześniej rozlokowane instalacje wojskowe. Skuteczne zapewnienie ochrony wymienionym podmiotom i obiektom uznaje się wręcz za niezbędne w kreowaniu bezpiecznego środowiska.

Dużego znaczenia w tego rodzaju operacjach nabiera koordynacja przedsięwzięć z zakresu bezpieczeństwa. W całym okresie, w którym realizowane będą działania stabilizacyjne i rekonstrukcja, konieczna staje się koordynacja działań sił zbrojnych NATO z wysiłkami wnoszonymi na rzecz bezpieczeństwa innych podmiotów, do których z pewnością można zaliczyć: siły zbrojne państw niebędących członkami Sojuszu Północnoatlantyckiego, a uczestniczących w operacji; lokalne siły zbrojne pod warunkiem, że zostaną one sformowane; cywilną policję oraz inne instytucje odpowiedzialne w państwie za bezpieczeństwo. Koordynacja musi być prowadzona w sposób wyjątkowo transparentny, podobnie jak przejrzyste muszą być reguły użycia siły czy też sama koncepcja operacji.

Siły zbrojne NATO mogą wnieść stosowny wkład w początkową odbudowę ukierunkowaną na niesienie podstawowej pomocy miejscowej ludności. Jeśli bowiem miejscowe lub inne zasoby niezbędne do odbudowy są niedostępne, to właśnie siły zbrojne państw trzecich (koalicji, sojuszu) muszą rozpocząć naprawę infrastruktury krytycznej. W początkowej fazie działania rekonstrukcyjne powinny zatem obejmować przede wszystkim odbudowę zniszczonej infrastruktury, aby umożliwić napływ pomocy humanitarnej oraz zagwarantować dostawy energii elektrycznej, wody, żywności, pomocy medycznej i usług transportowych.

---

⁸ Reguły użycia siły (ang. ROE) określane są także mianem reguł zastosowania przemocy zbrojnej w słusznym celu.

Inny, ważny, niejako konstytuujący powodzenie całej operacji, jest aspekt zapewnienia ciągłości działań stabilizacyjnych i rekonstrukcji. Można zgodzić się z tezą, że jest to wielkie wyzwanie ze względu na dużą częstotliwość rotacji zaangażowanego w operacje personelu oraz zazwyczaj długoterminowy charakter problemów, które należałoby rozwiązać. Wydaje się, że problem ten można rozwiązać, wydłużając czas trwania misji, szczególnie wyższego rangą personelu. Pomocna może okazać się także standaryzacja prowadzonej polityki oraz wykorzystywanych procedur.

Elementy wsparcia stabilizacji i rekonstrukcji

Jedność wysiłków podejmowanych w ramach prowadzonych operacji jest nie tylko podstawowym założeniem, a tym samym zasadniczą zasadą prowadzenia operacji o charakterze reagowania kryzysowego, ale także pewnym minimum niezbędnym do koordynacji działań, ich jednolitego postrzegania i stosowania w praktyce. Szczególne znaczenie ma to w aspekcie wysiłków podejmowanych dla osiągnięcia stabilizacji w trudnym i niebezpiecznym środowisku operacyjnym, a więc w państwach upadających bądź upadłych. W obliczu zdobytych pierwszych doświadczeń (Irak, Afganistan, Bałkany) wskazuje się na konieczność kompleksowego podejmowania jednorodnych działań i wykorzystywania jednolitych procedur⁹. Elementami, które w taki właśnie sposób wspierać mają proces stabilizacji i rekonstrukcji, są: idea Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy (Prowincjonal Reconstruction Teams – PRT's), strategia Reformy Sektora Bezpieczeństwa (Security Sector Reform – SSR) i inne programy pomocowe, finansowane zarówno ze środków rządowych, jak i pozarządowych państwa-gospodarza oraz państw trzecich.

Koncepcja Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy stanowiła reakcję na rosnące zagrożenie odrodzenia się konfliktu paradoksalnie we wstępnym etapie stabilizacji sytuacji. PRT's, tworzone na wzór modelu organizacyjnego, swoją uwagę mają skupiać przede wszystkim na aspektach realizacji zadań o charakterze cywilno-wojskowym w trudnym środowisku zurbanizowanym i zamieszkałym przez lokalną społeczność, gdzie konieczne jest wsparcie dla tworzenia oraz utrzymania poziomu względnej stabilizacji i lokalnego bezpieczeństwa.

Prowincjonalne Zespoły Odbudowy (PRT's) najczęściej mają charakter wielonarodowy. Ich strukturę budują komponenty sił z różnych krajów (najczęściej dwóch, trzech), ale wyraźne różnice zarysowują się nie tylko wewnątrz poszczegól-

---

⁹ Kluczowe jednak jest stwierdzenie, że standaryzacja, jako zabieg mający na celu ujednoczenie elementów wsparcia, takich jak PRTs, zmniejszy ich zdolność do elastycznego i szybkiego reagowania na dynamiczne i zmienne okoliczności typowe dla strefy pokonfliktowej. Elastyczność podejmowanych działań we współczesnych uwarunkowaniach środowisk konfliktogennych odgrywa istotną rolę i utożsamiana jest z rodzajem podejmowanych działań, sposobem ich podejmowania, zaangażowaniem komponentów poszczególnych sił dla ich wykonania oraz możliwością modułowego wykorzystania tych sił.

gólnych Zespołów. Te rozbieżności wewnętrzne można bowiem zminimalizować w oparciu o zasadę dobrowolności zrzeszania się i tym samym możliwości współpracy z grupami narodowymi bliskimi nam kulturowo, mentalnie. Szczególnie widoczne różnice są natomiast pomiędzy poszczególnymi Zespołami stacjonującymi i wykonującymi swoje zadania w różnych prowincjach. Wydaje się, że można wskazać na co najmniej dwa źródła wspomnianych rozbieżności strukturalnych. Po pierwsze – odmienne poziomy zagrożenia i (de)stabilizacji regionów. Oczywiście wydaje się być dostosowanie zarówno samej struktury Zespołów, jak i charakteru wykonywanych przez nie przedsięwzięć do warunków panujących w regionach ich odpowiedzialności. Po drugie, daleko idące rozbieżności w aspekcie realizowanych zadań, a tym samym i struktury poszczególnych Zespołów wskazują na niemożliwość dokonania sztywnej ich standaryzacji.

Niezależnie jednak od różnorodności koncepcji PRT's, które wdrażane są przez kraje wiodące i odpowiedzialne za Zespoły w prowincjach, wyróżniono jedną fundamentalną ich cechę wspólną – mają służyć lokalnemu społeczeństwu i polepszeniu warunków jego życia. Przyjęcie tak ogólnego celu, jako „podstawy programowej” funkcjonowania PRT's sprawia, że każdy z krajów odpowiedzialnych za prowincję dąży do jego osiągnięcia odmiennymi sposobami, przy wykorzystaniu odmiennych środków. Natomiast własne aspiracje krajów zaangażowanych mogą prowadzić do odmiennych rezultatów procesu stabilizacji i transformacji, wzmocnienia pozycji lokalnych potentatów gospodarczych kosztem na przykład osłabienia pozycji i autorytetu rządu państwa-gospodarza¹⁰.

Pomimo wielu rozbieżności w funkcjonowaniu Zespołów określone zostały pewne niezmiennie ramy, wskazujące na podstawowe imperatywy, które powinny dominować i stanowić o sednie każdego PTR's. Należy do nich zaliczyć¹¹:

- silne powiązanie aspektów cywilno-wojskowych,
- ukierunkowanie swoich zadań przede wszystkim na stabilizację regionów i tworzenie niezbędnych warunków dla osiągnięcia tej stabilizacji,
- wielonarodowy, wielofunkcyjny i multiinstytucjonalny charakter,
- funkcjonowanie zgodne z ideą wsparcia rządu państwa-gospodarza, na jego wyraźną prośbę,
- funkcjonowanie na prowincji, z dala od stolicy kraju i głównego ośrodka władzy,
- funkcjonowanie poszczególnych PRT's na zasadach dowodzenia właściwych dla państwa zaangażowanego/wiodącego,
- znaczne ograniczenia możliwości wykorzystywania zasobów, personelu, działań, zasad zaangażowania i uzbrojenia,

---

¹⁰ M. Marszałek, *Obszary działań i zadań sił zaangażowanych w odbudowę i utrzymanie bezpieczeństwa w środowisku miejskim*, praca naukowo-badawcza, nr I.1.7.1.0, AON, Warszawa 2012, s. 50–51.

¹¹ *PRT Playbook. Tactic, Technic and Procedures*, Center of Army Lessons Learned, No 07-34, September 2007, s. 18.

- wyjątkowe uzależnienie od wsparcia logistycznego i militarnego innych podmiotów,
- wysokie poparcie uzyskiwane ze strony ludności cywilnej,
- zasady funkcjonowania i wdrażania rozwiązań z zakresu bezpieczeństwa i rozwoju prowincji często tworzone są ad hoc, i dostosowywane do okoliczności,
- długofalowy cel końcowy ma charakter polityczny, a kryterium sukcesu funkcjonowania PRTs jest ukształtowanie stabilności i wiarygodności władzy lokalnej.

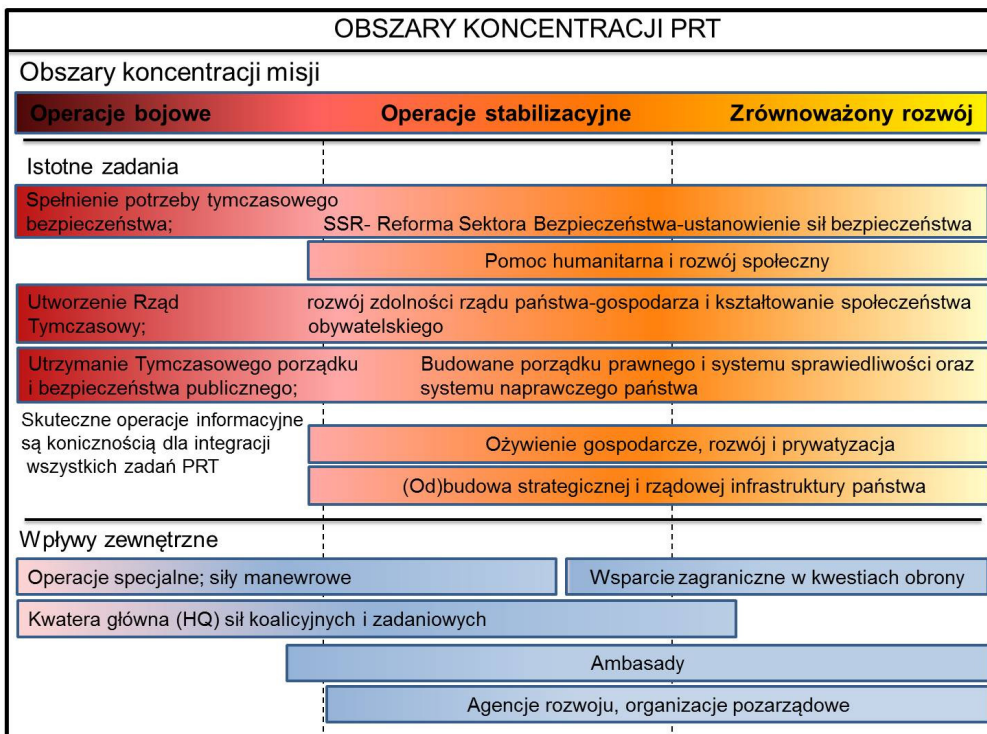
Ponadto założono, że komponenty wojskowe w składzie PRT's ponoszą odpowiedzialność głównie za utrzymanie stabilności oraz, w mniejszym stopniu, za doraźne podejmowanie działań o charakterze defensywnym i ofensywnym. Każdy Zespół wymaga więc udziału zróżnicowanych sił, które będą zdolne do reagowania w całym spektrum zdarzeń adekwatnie do zaistniałej sytuacji zarówno militarnej, jak i niemilitarnej. Siły zbrojne powinny być zatem przygotowane do jednoczesnego podejmowania akcji w dwóch różnych kierunkach – przeciwko wrogowi, jak i wspierających miejscowe społeczeństwo. W kształtowaniu ich lokalnego środowiska bezpieczeństwa PRT's mogą korzystać z pomocy międzynarodowych, pozarządowych agencji i organizacji, które swoje kompetencje przekładają na wypracowanie wspólnego sukcesu operacji. Założenie wojskowo-cywilnego charakteru PRT's oparto więc na przeświadczeniu o nieskuteczności reagowania w złożonym środowisku operacji wyłącznie w wymiarze militarnym bądź cywilnym. Wskazano bowiem, że komponent wojskowy jest w stanie skutecznie realizować zadania militarne, brakuje mu natomiast umiejętności z zakresu wsparcia politycznego, społecznego czy gospodarczego. Przeciwnie zaś komponent cywilny, aby realizować powierzone im zadania dyplomatyczne i społeczne, wymaga względnej stabilności, gdyż wykorzystując jedynie tradycyjne mechanizmy i środki działania, nie przezwycięży niestabilnych uwarunkowań środowiska.

Zadania realizowane przez PRT's w głównym zamierzeniu przyjmują charakter statyczny, a nie kinetyczny¹², przy jednoczesnym założeniu możliwości ich wykorzystania do wzmocnienia działań militarnych. W zależności od sytuacji, w której przyjdzie im funkcjonować, PRT's mogą przejąć na siebie odpowiedzialność za główny wysiłek operacji. Częściej jednak stanowią uzupełnienie dla wiodącej operacji reagowania kryzysowego, w ramach której dbają o pozyskanie przychylności społeczeństwa, wykonując zadania z zakresu odbudowy i rekonstrukcji zniszczonych działaniami wojennymi regionów oraz przywracania podstawowych usług i rządów prawa. Z drugiej jednak strony pracę zespołów PRT's można postrzegać jako zapewnianie stabilnego środowiska także dla własnych sił stacjonujących w obszarze objętym operacją. Jednakże niezależnie od rozważanych opcji, należy stwierdzić, że celem PRT's jest zmniejszenie liczby sytuacji generujących konflikt a przez to i motywacji do posługiwania się przemocą w rozwiązywaniu istniejących i wyłaniających się problemów.

---

¹² *PRT Playbook...*, wyd. cyt., s. 2.

Pierwszoplanowym zadaniem PRT's jest poprawa stabilności i bezpieczeństwa, drugim natomiast budowanie zdolności kraju-gospodarza do sprawowania rządów, wzmocnienia mechanizmów gospodarczych, dostarczenie podstawowych usług publicznych, takich jak zapewnienie prawa i porządku publicznego, powszechnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, opieki zdrowotnej i edukacji. Wymagania nastawione są przede wszystkim na zapewnienia względnego poziomu stabilności, który jest niezbędny do rozpoczęcia procesu odbudowy.

Źródło: opracowane własne na podstawie: *PRT Playbook...*, wyd. cyt., s. 4.

Rys. 2. Obszary koncentracji wysiłków PRT's

Jednoczesny wkład PRT's w rekonstrukcję i rozwój lokalnych instytucji użytku publicznego sprawia, że odpowiedzialność za ogólnie pojmowane bezpieczeństwo stopniowo przekazywana jest miejscowym strukturom „samorządowym” (tzw. faza transition – przejście, przekazanie). Dlatego analiza dokonań, osiągniętych założeń i celów, a w konsekwencji odniesienia sukcesu operacji zależy nie tylko od wysiłków zespołów, lecz także od władz państwa-gospodarza, całego narodu, wzajemnych relacji, powiązań, stopnia współzależności podmiotów i ich współpracy. Do czynników współodpowiedzialnych za sprawne i efektywne funkcjonowanie PRT's należy zaliczyć także opinię społeczności międzynarodowej, reagującej na dynamiczne, me-

dialne relacje z „pola walki”. Dlatego sukces realizowanych przez PRT’s działań można rozpatrywać jako wypadkową następujących elementów:

- stopnia poparcia przez miejscową, jak i międzynarodową społeczność legitymizacji funkcjonowania władz państwa-gospodarza,
- stopnia zaangażowania miejscowego społeczeństwa w działalność rządu/władzy lokalnej i zachowań prorządowych,
- stopnia widocznej poprawy materialnych i niematerialnych warunków życia i rozwoju,
- oraz rzetelności pracy PRT’s¹³.

Należy podkreślić również, że PRT’s funkcjonują jako jednostki o charakterze tymczasowym, pomimo że w rzeczywistości ich zaangażowanie jest długofalowe. Co wielokrotnie zostało pozytywnie zweryfikowane w Afganistanie, w tak długim okresie realizacji zadań, Prowincjonalne Zespoły Odbudowy powinny uwzględniać możliwości ponownego zaostrożenia się sytuacji kryzysowych, powodowanych działalnością człowieka. Dlatego też sukces operacji nie może zostać ogłoszony przedwcześnie a międzynarodowe siły bezpieczeństwa muszą zostać wycofane z prowincji.

Prowincjonalne Zespoły Odbudowy można rozpatrywać także w ujęciu instrumentalnym. Takie podejście jest następstwem poszukiwania nowej, skutecznej metody stabilizacji i normalizacji sytuacji pokonfliktowej po bezpośrednich działaniach bojowych m.in. w Afganistanie. Trudna stabilizacja i rekonstrukcja wymusiły niejako na międzynarodowych siłach bezpieczeństwa konieczność podejmowania działań o charakterze cywilnym, a widoczny wzrost procentowy tych działań w stosunku do tradycyjnych działań militarnych doprowadził do otwartej debaty na temat zasadności i ewentualnego zakresu współdziałania na płaszczyźnie cywilno-wojskowej. Istotną okazała się także potrzeba kierowania się strategią opracowaną przez Lakhdara Brahimiego, w myśl której należy uczynić wszystko, aby zaangażowani w operacje żołnierze nie byli postrzegani przez ludność afgańską jako okupanci¹⁴. PRT’s stanowią zatem efekt wypracowania konsensusu pomiędzy oczekiwaniami a faktycznymi możliwościami osiągnięcia tak sformułowanych założeń, mając świadomość konieczności posiadania przez owych żołnierzy prawa do wykorzystania nie tylko lekkiego uzbrojenia, ale także możliwości użycia przemocy zbrojnej w sytuacjach wykraczających poza samoobronę.

Kluczowym założeniem PRT’s jest także ich zasięg oddziaływania, sięgający daleko poza stolicę Afganistanu – Kabul, obejmujący odległe regiony kraju, a stopniowo wszystkie jego prowincje. Jest to następstwem realizacji działań zmierzających do rozszerzenia wpływów rządu afgańskiego i promowania wartości porządku, prawa i sprawiedliwości. Warto podkreślić, że charakter Międzynarodo-

---

¹³ *PRT Playbook...*, wyd. cyt., s. 2–3.

¹⁴ M. Gauster, *Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan. An innovative instrument of international crisis management being put to the test*, Occasional Paper Series, European Center for Security Studies, No 16, January 2008, s. 8.

dowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF), stacjonujących w Afganistanie od 2001 roku nie spełniał tak sformułowanych założeń. Prowincjonalne Zespoły Odbudowy jako zadaniowy element sił ISAF, dysponują natomiast potencjałem od 50 do 500 ekspertów cywilnych i wojskowych rozlokowanych w poszczególnych prowincjach kraju¹⁵. Zespoły zatem stały się instrumentem wykorzystywanym do tworzenia podstaw ogólnokrajowej administracji, przyczyniając się także do przyspieszenia tempa samodzielności i samowystarczalności Afganistanu. PRT's koordynują więc przedsięwzięcia w trzech zasadniczych obszarach stabilizacji i rekonstrukcji. Są to zadania z zakresu:

- bezpośredniego zapewniania i utrzymywania bezpieczeństwa,
- umożliwienia rozwoju instytucji państwowych na całym obszarze kraju,
- stworzenia warunków i ułatwienia odbudowy¹⁶.

Wskazuje się jednak, że tak postawione zadania i osiągnięcie założonego politycznego stanu końcowego operacji wymagają długoterminowego wysiłku, w przeciwieństwie do możliwości szybkiego osiągnięcia celów militarnych, do czego wszyscy zdążyli się już przyzwyczaić (np. operacja Allied Force w Kosowie – 78 dni). Długoterminowy wysiłek PRT's mierzony jest w latach, a nie miesiącach. Dlatego też autorzy opracowania wskazują, że z analizy dokonanej po pięciu latach funkcjonowania w Afganistanie Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy i zebranych doświadczeń wynika konieczność ich dalszej obecności w dotychczasowych strukturach i lokalizacji przez przynajmniej 10–20 lat. Przychylna takiemu założeniu jest również ludność cywilna, która uznaje PRT's za centralny ośrodek życia ich prowincji, udzielający bezpośredniej pomocy, dający pracę¹⁷. Autorzy dostrzegają także, że tak zarysowany długoterminowy wysiłek często jest sprzeczny z chęcią szybkiego odniesienia sukcesu politycznego.

Niewątpliwie koncepcja Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy stanowi przyszościowy sposób realizacji zadań z zakresu S/R (stabilizacji i rekonstrukcji), należy jednak zwrócić uwagę na konieczność systematyczności i konsekwencji w dążeniu do uzyskania zadawalającego poziomu ich gotowości. PRT's obecnie dysponują ogromnym potencjałem i zdolnościami do wdrażania innowacyjnych rozwiązań według założenia „myśl globalnie, działaj lokalnie”. Jednakże stanowi to tylko jeden z wielu elementów, które powinny stanowić o długofalowym i wieloaspektowym zaangażowaniu dla rozwoju i odbudowy państw upadłych po konflikcie.

Kolejne przedsięwzięcie wdrażane w fazie stabilizacji to reforma sektora bezpieczeństwa (Security Sector Reform – SSR). SSR to koncepcja reformy państwa w obszarze bezpieczeństwa, której zapoczątkowanie jest szczególnie zasadne w fazie pokonfliktowej, gdy dostrzegalne stają się dysfunkcje w jego funkcjonowaniu.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Projekty modernizacji dróg, budowy szkół, czy realizacja szkoleń zawodowych dla ludności afgańskiej. Zob. szerzej: *Projekty 2012. Polska pomoc dla mieszkańców prowincji Ghazni w 2012 roku*, www.isaf.wp.mil.pl/pl/127.html (25.10.2012), i inne tamże.

waniu albo instytucje polityczne nie są w stanie zapewnić poczucia bezpieczeństwa powszechnego. Wspomniana reforma może być także rozumiana jako odbudowa sektora bezpieczeństwa, obejmująca nie tylko siły militarne, ale także i siły paramilitarne państwa, takie jak policja, oraz zwiększenie efektywności i skuteczności funkcjonowania tych sił. Po zakończeniu konfliktu SSR może obejmować takie działania jak: rozbrojenie byłych bojowników (często także kobiet i dzieci), wzmocnienie praworządności, reformę wymiaru sprawiedliwości czy szkolenia sił odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w państwie, realizowane pod nadzorem lokalnych prawowitych i demokratycznych władz. Dlatego też SSR może mieć znaczący wpływ na poprawę poziomu bezpieczeństwa i trwałe zapobieganie odnowie konfliktu¹⁸. Jednakże należy pamiętać, że SSR to długotrwały proces skupiający się na rozwiązaniu przede wszystkim strukturalnych przyczyn braku bezpieczeństwa, nie obejmuje więc wszystkich płaszczyzn koniecznego zaangażowania w budowę państwa w fazie pokonfliktowej¹⁹. W praktyce SSR jest elementem wdrażanym przez siły państw sprzymierzonych w ramach wykonywanych przez nie zadań w obszarze PRT's.

Pierwsze symptomy konieczności reformy sektora bezpieczeństwa w Afganistanie stały się przedmiotem dyskusji na szczycie państw G8 w Tokio w styczniu 2002 roku, gdzie nakreślono wstępny projekt zakładający podział obowiązków między krajami w zakresie reformy poszczególnych dziedzin bezpieczeństwa. Niemcy miały zająć się reformą sektora policji, Włochy – wymiaru sprawiedliwości a Wielka Brytania – walki z narkotykami. Kolejny, trwały program reformy Afganistanu, to podpisane w styczniu 2006 roku w Londynie pomiędzy przedstawicielami afgańskiego rządu i społecznością międzynarodową porozumienie „Afganistan Compact”, w którym podkreślono konieczność odbudowy państwa, w tym sektora bezpieczeństwa, reformę wymiaru sprawiedliwości, prawa i policji²⁰.

Środowisko bezpieczeństwa Iraku po obaleniu reżimu Saddama Husseina słusznie oceniano jako niestabilne. Irackie Siły Bezpieczeństwa (ISF – Iraq Security Forces) były w stadium rozpadu, niezdolne do przeciwstawienia się przestępczości i przemocy, społeczeństwo nie ufało siłom koalicyjnym a formalnej władzy państwowej nie było, co zostało skutecznie wykorzystane przez grupy powstańcze i terrorystyczne. Zaangażowanie koalicji w Iraku musiało zatem obejmować wiele płaszczyzn reform, począwszy od wyeliminowania sił partyzanckich i rebelianckich, przez odbudowanie struktur i potencjału Irackich Sił Bezpieczeństwa, tak by

---

¹⁸ A. Bryden, H. Hanggi, *Reforming and Reconstructing the Security Sector* [w:] A. Bryden, H. Hanggi, *Security Governance in Post- Conflict Peacebuilding*, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Force (DCAF), LIT 2005, s. 24–25.

¹⁹ M. Sedra, *Security Sector Reform in Afghanistan and Iraq: Exposing a Concept in Crisis*, „Journal of Peacebuilding and Development”, Vol. 3, No. 2, 2007, s. 7–23. Autor porusza także kwestie oceny i skuteczności SSR, wymieniając siedem warunków, które muszą zaistnieć, aby reforma sektora bezpieczeństwa mogła być uznana za skuteczną.

²⁰ F. Ayub, S. Kouvo, R. Wareham, *Security Sector Reform In Afghanistan*, Initiative for Peacebuilding, April 2009, s. 9.

mogły przejąć odpowiedzialność za nadzorowanie sytuacji w państwie, aż po dokonanie gruntownej reformy sektora bezpieczeństwa²¹. SSR w Iraku miała na celu zapewnić bezpieczne środowisko dla politycznych reform, oraz zapoczątkować przebudowę struktur państwowych z reżimu autorytarnego na demokrację²². Reformą objęto następujące sektory bezpieczeństwa państwa: bezpieczeństwo instytucji krajowych, sektor obrony, ministerstwo spraw wewnętrznych, wymiar sprawiedliwości, bezpieczeństwo infrastruktury, służby wywiadu, oraz rozbrojenia, demobilizację i reintegrację sił²³.

Programy pomocowe są przedsięwzięciami finansowymi i zadaniowymi poszczególnych państw narodowych, tworzących i współtworzących PRT's. Programy CERP Departamentu Obrony USA (Programy Pomocy w Sytuacjach Nadzwyczajnych) stanowią wsparcie dla sprawniejszego funkcjonowania ich narodowych PRT's w Afganistanie i Iraku. Udostępniane środki mają umożliwić dowódcom lokalnych Zespołów szybką reakcję w nagłych wypadkach, dostarczenie pilnej pomocy humanitarnej i realizację własnych programów w zakresie odbudowy, które przyczyniają się do poprawy warunków życia lokalnej ludności. CERP według założeń Finansowego Planu Zarządzania z 2005 roku²⁴ może być wdrażany w następujących dziewiętnastu dziedzinach:

- budowa/naprawa/uzdatnianie źródeł wody, studni głębinowych oraz kanalizacji,
- nawadnianie,
- produkcja i dystrybucja żywności,
- rolnictwo,
- energia elektryczna,
- opieka zdrowia,
- edukacja,
- telekomunikacja,
- rozwój ekonomiczny,
- transport,
- wymiar sprawiedliwości,
- budowanie społeczeństwa obywatelskiego,
- wsparcie techniczne dla służb bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- remonty obiektów kultury i ośrodków użyteczności publicznej,
- realizacja finansowych odszkodowań za szkody wynikłe z działalności militarnej koalicji państwa pod przewodnictwem USA,

²¹ A. Rathmell, O. Olikier, T.K. Kelly, D. Brannan, K. Crane, *Developing Iraq's Security Sector, The Coalition Provisional Authority's Experience*, RAND National Defense Research Institute, 2005, s. 1.

²² Tamże, s. 6.

²³ Tamże, s. 22–73.

²⁴ *Department of Defense Financial Management Regulation*, Volume 12, Chapter 27, September 2005.

- wypłacanie odszkodowań cywilom i ich rodzinom za śmierć, uszczerbek na zdrowiu lub szkodę majątkową spowodowane działaniami koalicji państw pod przewodnictwem USA,
- wypłacanie odszkodowań dla osób internowanych,
- inne przedsięwzięcia z zakresu drobnej infrastruktury państwa, w tym oświetlenie ulic,
- inne, doraźne projekty humanitarne.

Projekty CERP są projektami realizowanymi na mniejszą skalę niż całość przedsięwzięć w ramach PRT's. Należy podkreślić, że podlegają one stałej kontroli DoD (Department of Defense – Departamentu Obrony USA).

Istotne jest również wskazanie, że inne państwa, w tym między innymi Rzeczpospolita Polska, realizują w ramach własnej (amerykańsko-polskiej) odpowiedzialności za prowincje, odrębne projekty pomocowe. Polski kontyngent, wspierający prowincję Ghazni, od 2008 roku wdraża w życie projekty z zakresu sektora energetycznego, infrastruktury drogowo-mostowej, edukacji, zdrowia, sprawiedliwości i prawa. Ponadto swoje działania ukierunkowuje na budowanie poprawnych relacji z ludnością cywilną, dążąc, w ujęciu długoterminowym, do wypracowania poczucia społecznej przynależności do prowincji i odpowiedzialności za nią.

Polskie projekty pomocowe realizowane są i finansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Jednakże cały zespół specjalistów amerykańsko-polskiego PRT w Ghazni, dysponuje dwoma budżetami: finansowanym z funduszu operacyjnego CERP i polskiego, corocznie przyznawanego, funduszu MSZ. Działalność specjalistów CIMIC, zarówno polskich jak i amerykańskich, podyktowana jest nie tylko dostępnością środków finansowych, lecz regulowana jest także tzw. cyklem projektowym. Każdy z projektów zgłaszanych do realizacji podlega własnym narodowym regulacjom prawnym, jednakże zawierają one podobne wymagania, stąd przykładowy model cyklu projektowego, przedstawiony na rysunku 3, jest prawną propozycją regulacji według polskiego MSZ.

Faza pierwsza zwykle inicjowana jest przez stronę potrzebującą (rząd, lokalny przedstawiciel władzy państwa-gospodarza), rzadziej przez organizację pozarządową działającą na terenie prowincji. Projekty pomocowe, wymagające dużego nakładu sił i środków, często muszą uzyskać pozytywną opinię innych zainteresowanych podmiotów. W Afganistanie ciałem konsultacyjnym w sprawach istotnych dla rozwoju prowincji jest Rada Rozwoju Prowincji (PDC – Provincial Development Council), czuwająca nad tym, aby projekty były realizowane zgodnie z ustaloną hierarchią ważności. Rada dokonuje także analizy i oceny zgłoszonego wniosku.

Źródło: Struktura działania PRT Ghazni, PKW Afganistan, <http://www.isaf.wp.mil.pl/pl/114.html> (28.10.2012).

Rys. 3. Pięciofazowy cykl projektowy zadania PRT według prawnych uwarunkowań MSZ RP

Następnie projekt jest weryfikowany pod względem jego wykonalności i zasadności przez Zespół Odbudowy, który przedkłada go organowi finansującemu (MSZ, DoD). Kolejną fazę stanowi przygotowanie dokumentacji i uruchomienie procedury przetargowej, która wskaże podmiot wykonawczy. Wszelkie wdrażane działania są kontrolowane zarówno na poziomie formalnym, jak i wykonawczym. Odbioru wykonanej pracy dokonuje powołana komisja, złożona ze specjalistów w danej dziedzinie, którzy decydują o przekazaniu zrealizowanego przedsięwzięcia, jego terminie i okolicznościach przedstawicielom prowincji.

W 2012 roku polskie MSZ zdecydowało się przeznaczyć na rozwój prowincji Ghazni 23 mln zł²⁵. Do czerwca 2012 roku, złożone projekty opiewały na kwotę łącznie 19 mln. złotych, w ramach których przygotowano 21 projektów pomocowych z zakresu²⁶ modernizacji dróg, budowy szkół i innych obiektów użyteczności publicznej oraz infrastruktury krytycznej prowincji, w tym budowy zapory wodnej, oraz szkoleń zawodowych (tkackich i krawieckich, specjalistycznych w obszarze elektrotechnicznym) i doposażania szkół w niezbędne pomoce naukowe.

²⁵ W 2011 roku była to kwota 22,9 mln zł (7,5 mln USD), w 2010 – 16 mln zł (5,2 mln USD), 2009 – 4,2 mln. USD, 2008 – 1 mln. USD.

²⁶ *Polska Pomoc dla mieszkańców prowincji Ghazni w 2012 roku*, PKW Afganistan, <http://www.isaf.wp.mil.pl/pl/127.html> (28.10.2012).

Praktyczny wymiar stabilizacji i rekonstrukcji

W Afganistanie środowisko operacji wypełniały dwa kluczowe elementy sił koalicyjnych, które swoje zadania realizują w ramach operacji Enduring Freedom (OEF) oraz ISAF. Operacją OEF i siłami CFC (Command Force) kierowało Dowództwo Centralne USA w Kabulu. Obecnie misja ISAF, stanowiąca fundament operacji S/R (stabilizacji i rekonstrukcji) jest drugim filarem wspólnych wysiłków państw zachodnich w Afganistanie. Siły ISAF składają się z około 40 tys. żołnierzy z 37 krajów (w tym jedenastu państw spoza NATO)²⁷ i swoje działania prowadzą na podstawie rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych oraz planu operacyjnego NATO OPLAN 10302ISAF(2006).

Siły ISAF funkcjonują w strukturze 28 Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy i podporządkowane są pięciu regionalnym komendom: w stolicy kraju, komendzie Północ, Wschód, Południe i Zachód. Każdy poszczególny Zespół składa się z personelu wojskowego i cywilnego w liczbie od 50 do 500 osób, reprezentującego agencje rządowe i międzynarodowe, wykonujące zadania z zakresu bezpieczeństwa, stabilizacji i odbudowy. Pierwszy Zespół Odbudowy powstał w mieście Gardesz w prowincji Pakita (01.02.2003 roku)²⁸. Tym samym określono misję, zadania i domenę funkcjonowania PRT's w realnie istniejącym środowisku pokonfliktowym. Siedem kolejnych zostało do końca tegoż roku rozmieszczonych w prowincjach Kunduz, Bamiyan, Mazar-i-Sharif, Parwan, Herat, Nangarhar i Kandahar. Następnie w 2004 roku potencjał sił został poszerzony o jedenaście PRT's. Duże zaangażowanie w tworzenie struktur PRT's przejawiają Amerykanie, dowodząc dwunastoma z 28 zespołów. Pozostałe podlegają kierownictwu innych państw koalicji²⁹.

Należy pamiętać, że początek operacji w Afganistanie realizowany był w warunkach państwa upadłego, w którym nie funkcjonowały instytucje rządowe, administracja, nie było elektryczności, bieżącej wody, szkół, szpitali, dróg. Przyczyną tego stanu była niewątpliwie długoletnia wojna domowa w tym państwie oraz destrukcyjne rządy talibów.

PRT's w Afganistanie działają w szerokim spektrum zaangażowania sił cywilno-wojskowych, realizując zadania, które zasadniczo można sklasyfikować jako własne i zlecone. Zadania własne ściśle związane są z wykonywaniem mandatu oraz realizacją projektów pomocowych (amerykańskie CERP, inne). Głównym źródłem ich finansowania są rządy państw biorących udział w koalicji. Należy mieć jednak na uwadze, że nie wszystkie zgłaszane projekty uzyskują aprobatę i tym samym pomoc materialną na

²⁷ Liczebność sił ISAF zmieniała się na przestrzeni lat. W listopadzie 2006 r. wynosiła 32,8 tys., natomiast w styczniu 2009 roku już 55,1 tys. żołnierzy z 39 państw, najwięcej z USA (23,2 tys.) i Wielkiej Brytanii (8,9 tys.). Zob. *Słownik pojęć i organizacji międzynarodowych*, <http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/haslo,ISAF> (06.02.2014).

²⁸ M. Marszałek (red.), *Koncepcja użycia...*, wyd. cyt., s. 19.

²⁹ C. Malkasian, G. Meyerle, *Provincial Reconstruction Teams: How do we know they work?*, Strategic Studies Institute, March 2009, s. 3.

ich sfinalizowanie. Zadania zlecone opierają się przede wszystkim na współpracy PRT (dowódcy, przedstawiciela cywilnego) z afgańską społecznością i jej przywódcami (zwykle są to urzędnicy na szczeblu lokalnym – prowincji, dystryktu, przywódcy religijni, klanowi). Przedmiotem obopólnych codziennych starań stron są bieżące problemy prowincji. PRT's pomagają lokalnym przedstawicielom władzy rozwiązywać spory plemienne, jak i kształtować proces rozwoju regionu poprzez promowanie praworządności i demokracji, organizowanie instytucji oraz koordynację ich działań³⁰. Jednakże nadrzędnym celem sił koalicyjnych w Afganistanie jest zapewnienie bezpieczeństwa. Jest to również jeden z trzech głównych celów przypisanych PRT's, obok stabilizacji i rekonstrukcji, należy jednak mieć na uwadze ich wzajemną współzależność. Kreowanie bezpiecznego środowiska bazować musi na realizacji mniejszych zadań sektorowych w dziedzinach społecznych, kulturowych, politycznych, gospodarczych i innych, takich jak: ograniczenie działalności powstańczej, zapewnienie (alternatywnego dla nielegalnych) źródła utrzymania się rodzin czy rozwoju gospodarczego państwa. Razem tworzą one fundament bezpieczeństwa, które odpowiednio zarządzane, może przyczynić się w dłuższej perspektywie czasowej do wykluczenia przemocy jako środka istotnego dla egzystencji państwa i narodu.

Prowincjonalne Zespoły Odbudowy, będąc elementem operacji o charakterze reagowania kryzysowego odpowiedzialne są zatem za wsparcie rozwoju efektywnego zarządzania bezpieczeństwem przez legalnie wybrane struktury państwa³¹. Ogólne przesłanki, idea, misja i cele wyznaczone jako obligatoryjny kierunek działań PRT's stanowią pierwszoplanowy zakres ich działań. Jednakże, skłaniając się ku dokonaniu analizy obszarów funkcjonowania i realizacji zadań przez PRT's w Afganistanie, należy wskazać na niemożliwość ich jednoznacznego określenia. Trudność ta wynika przede wszystkim z dużego zróżnicowania poszczególnych prowincji Afganistanu, ich indywidualnych potrzeb i wyzwań. Różnorodność ta jest także następstwem wielonarodowości w operacjach reagowania kryzysowego i przyzwolenia na zastosowanie narodowych modeli zarządzania, realizowanych w ramach PRT's. Szczegółowego omówienia obszarów zaangażowania i działalności komponentów PRT's wymagałyby więc wszystkie poszczególne Zespoły Odbudowy, jednakże wysiłki badawcze skupiono jedynie na scharakteryzowaniu zadań zespołu funkcjonującego w ramach jednej prowincji. Ważne jest wskazanie, że ocenie powinny podlegać zmiany dotyczące zarówno aspektów politycznych, jak i gospodarczych, przede wszystkim zaś mentalnych, stanowiących o nastawieniu i ocenach dokonanych przez ludność lokalną.

Autorzy opracowania *Provincial Reconstruction Teams: How do we know they work?* dokonali takiej oceny, przyjmując za jej kryterium trzy czynniki: poziom uczestnictwa społeczeństwa w sprawowaniu władzy, a więc ich zaangażowania w funkcjonowanie instytucji politycznych na szczeblu samorządowym, poziom

---

³⁰ Tamże, s. 7–8.

³¹ Tamże, s. 10.

zapewnienia przez organy rządowe kluczowych dla społeczeństwa usług oraz poziom korupcji. Na potrzeby niniejszego opracowania postanowiono poddać analizie obszar i zadania sił PRT' s w prowincji Ghazni.

Zaangażowanie sił PRT w prowincji Ghazni

Prowincja Ghazni zamieszkiwana jest przez około 931 tys. osób. Jest to prowincja uznawana za jedną z najbardziej niebezpiecznych – działalność powstańcza pomimo wysiłków jej ograniczenia nadal utrzymuje się na wysokim poziomie. Istotne znaczenie dla bezpieczeństwa prowincji ma również kwestia etnicznego podziału społeczeństwa. Odsetek mieszkańców pochodzenia pasztuńskiego jest wyższy, choć Hazarowie to silna grupa mniejszości narodowej, stanowiąca ok. 42 procent ogółu społeczeństwa prowincji³². Wykazano jednak, że przemoc i działalność powstańcza nie były jedynym problemem. O poziomie bezpieczeństwie w prowincji świadczyła także niska skuteczność sprawowanej władzy i korupcja w 9 z 19 dystryktów.

PRT swoją działalność w Ghazni rozpoczął w 2006 roku, zajmując się przede wszystkim udoskonaleniem procesu zarządzania bezpieczeństwem na jej obszarze. Szczególne zadania jakie były podejmowane w tym zakresie, to:

- bezpośrednie, codzienne wspieranie urzędników i organów rządowych (Rady Prowincjonalnej, Komitetu Rozwoju Prowincji Ghazni) przez amerykańskich oficerów PRT,

- przeciwdziałanie korupcji poprzez kontrolę procesów przetargowych,

- wdrażanie planów poprawy usług publicznych w prowincji, w tym opieki zdrowia poprzez regularne spotkania z przedstawicielami placówek opieki zdrowotnej (dyrektorzy klinik, szpitali), oraz współpraca w tym zakresie z przedstawicielami NGOs,

- aranżacja szkoleń, seminariów, warsztatów i wykładów na temat opieki zdrowotnej dla Afgańczyków i pracowników służby zdrowia, w tym w odległych dystryktach,

- budowa „społecznej sieci monitoringu” działalności powstańczej,

- realizacja dużych projektów budowlanych, 55% z ogólnej puli wydatków przeznaczona została na poprawę jakości dróg bądź ich budowę, łączących odległe obszary prowincji ze stolicą, co umożliwiło m.in. transport produktów rolnych z małych gospodarstw do punktów skupu, czy zwiększenie udziału społeczeństwa w życiu politycznym i społecznym prowincji,

- nawiązywanie współpracy ze starszyzną plemienną i nakłanianie jej do udziału w życiu politycznym prowincji,

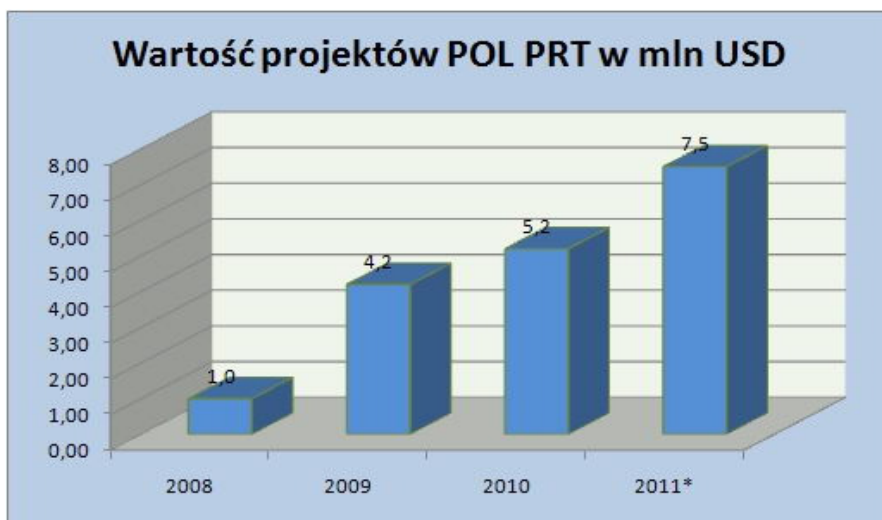
- prowadzenie polityki informowania o realizowanych projektach zarówno własnych, jak i rządowych, szczególnie zaś konsultowanie propozycji projektów nie tylko z władzami prowincji, ale i z lokalnymi zgromadzeniami w poszczególnych dystryktach³³.

---

³² Tamże, s. 21.

³³ Tamże, s. 21–25.

Zaangażowanie to potwierdziło, że polityczne uczestnictwo społeczeństwa może przyczynić się do poprawy stabilizacji i bezpieczeństwa w obszarze odpowiedzialności. Należy jednak podkreślić, że podobnie jak w innych prowincjach dochodziło do wzmożonej aktywności powstańczej. Podkreślono zatem, że działania ukierunkowane na minimalizowanie aktywności talibów nie mogą być podejmowane wyłącznie przez Prowincjonalne Zespoły Odbudowy. Należy zauważyć, że wszystkie realizowane projekty pomocowe PRT finansowane były również ze środków MSZ RP, CERP, USAID, czy programów rządu afgańskiego (NSP – National Solidarity Program) wspieranego przez Bank Światowy i Ministerstwo Rozwoju i Rehabilitacji Obszarów Wiejskich (MRRD).

Źródło: *Historia PRT Ghazni*, <http://www.isaf.wp.mil.pl/pl/115.html> (06.11.2012).

Rys. 4. Finansowanie projektów pomocowych realizowanych przez polski zespół PRT Ghazni

Ministerstwo to koordynuje wdrażanie ekonomicznych projektów pomocowych, inicjując tym samym współpracę lokalnych zgromadzeń starszyny, zarządów dystryktów i prowincji z rządem centralnym w Kabulu³⁴.

PRT's w Iraku

Rozmieszczenie Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy zostało zaczerpnięte przez administrację USA z idei ich zastosowania w Afganistanie i z powodzeniem w 2005 roku przeniesione na grunt Iraku, jako skuteczne narzędzie stabilizacji i rekonstrukcji państw w sytuacji pokonfliktowej. Początkowo utworzonych zostało 10 PRT's, następnie dwa lata później ich działalność została wsparta o kolejne

³⁴ Tamże, s. 27.

zespoły. Łącznie PRT's znalazły się w centrum każdej prowincji³⁵. Ponadto na poziomie niższego szczebla (lokalnej administracji rządowej), swoje zdania wykonywały tzw. ePRT's (13)³⁶, które wspierały rozwój gospodarki, administracji, biznesu, zasad praworządności i idei społeczeństwa obywatelskiego³⁷.

Pomimo adaptacji rozwiązań PRT's z Afganistanu, organizację i strukturę sił Zespołów Odbudowy Iraku charakteryzował znacznie mniejszy udział komponentu militarnego. Pierwsze trzy z dziesięciu PRT's (w Mosulu, Kirkuk i Hilla) funkcjonowały w oparciu o reprezentantów Departamentu Stanu USA, Departamentu Sprawiedliwości i Rolnictwa oraz przedstawicielstwo USAID. Ich głównym zadaniem było zapewnienie bezpieczeństwa dla rozwoju programów pomocowych realizowanych przez Amerykanów, poza obszarem Bagdadu. Rozszerzenie zaangażowania PRT's nastąpiło w 2007 roku, kiedy prezydent Bush przedstawił projekt wspierania Iraku na drodze ku samodzielności pod nazwą „New Way Forward”³⁸. Zakładał on wzmocnienie pojednania, wsparcia operacji przeciwpartyzanckich, wsparcia ukierunkowanego na przyspieszenie rozwoju Iraku oraz budowanie zdolności władz do wykonywania powierzonych im obowiązków. Przede wszystkim jednak zdolności PRT skoncentrowane były na kształtowaniu środowiska politycznego, a nie odbudowę infrastruktury. Wzmocnieniem dla wykonywania nowych przedsięwzięć miały być Zespoły Bojowe (BCT's – Brigade Combat Teams), w ramach których funkcjonować miały nowo tworzone PRT's w Bagdadzie, Prowincji Anbar i Babilonie. Zgodnie z zamierzeniem PRT's tworzone przy BCT's miały być małymi oddziałami czterdziestu przedstawicieli państwowych, wspomagających proces planowania dla przyszłych operacji. Skład osobowy stanowić mieli eksperci z branży rolnictwa, zarządzania przedsiębiorstwami czy też biznesu. Tworząc wspólnie funkcjonującą jednostkę BCT i PRT, określono przede wszystkim ich podział kompetencyjny. BCT's miały być odpowiedzialne za bezpieczeństwo i ochronę PRT oraz zapewnienie wsparcia operacyjnego.

Kolejne zmiany PRT's w Iraku dotyczyły obszarów ich zaangażowania, stopniowo rozszerzanych na działania związane z rekonstrukcją i odbudową.

Obecnie Prowincjonalne Zespoły Odbudowy w Iraku stanowią cywilno-militarne placówki dyplomatyczne, których misja i zadania zostały znacznie poszerzone i określono je jako pomoc lokalnym samorządom w rozwinięciu i utrzymaniu zdolności w zakresie sprawowania władzy i wymiaru sprawiedliwości, rozwoju gospodarczego, edukacji i kultury oraz publicznej służby zdrowia³⁹.

---

³⁵ W 15 z 18 prowincji Iraku, przy założeniu, że jeden Zespół w Erbil swoim zasięgiem oddziaływania obejmuje trzy północne prowincje Iraku. Zob. *U.S. Embassy, Baghdad, Iraq*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/index.html> (05.11.2012).

³⁶ Na przykład w Bagdadzie – stolicy Iraku, swoje zadania wykonuje jeden PRT i 6 ePRT's.

³⁷ *PRT Playbook...*, s. 66.

³⁸ R.M. Perito, *Provincial Reconstruction Teams in Iraq*, Special Report, United State Institute of Peace, PRT_IRAQ.pdf.

³⁹ *U.S. Embassy, Baghdad, Iraq*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/index.html> (05.11.2011).

Długoterminowym celem (celem strategicznym) PRT's w Iraku jest osiągnięcie stabilności i bezpieczeństwa oraz samodzielności kraju. Dlatego zdecydowano się poszerzyć obszary zaangażowania, tworząc partnerskie relacje także z lokalną ludnością, z którą współpraca ma owocować poszukiwaniem rozwiązań codziennych problemów i wdrażaniem projektów pomocowych istotnych dla jakości życia obywateli.

W zakresie wsparcia sprawiedliwości PRT's współdziałają z lokalnymi sądami, pomagając w rozwoju inwestycji i wzrostu gospodarczego poprzez rozwój prawa własności i egzekwowanie prawa handlowego. Zapewniają również ochronę systemu legislacyjnego Iraku, weryfikują przestrzeganie praw człowieka, nadzorują funkcjonowanie system więziennictwa, walkę z korupcją, jak również wspierają pozycję kobiet w państwie⁴⁰.

Propagując rozwój gospodarczy, PRT's wykorzystują relacje i kontakty nawiązywane z prowincjonalną władzą. Przedstawiciele ministerstwa skarbu i rolnictwa USA, poprzez współpracę z lokalnymi ekspertami organizują konferencje, targi, szczyty, seminaria i dyskusje w szerokim spektrum dziedzin takich jak: bankowość, finanse, rolnictwo, transport, energetyka, surowce energetyczne, systemy irygacyjne, kanalizacyjne i dostęp do wody. Wzmacniane zostają przez to kluczowe usługi realizowane przez państwo, w tym infrastruktura krytyczna kraju, niezbędna do jego prawidłowego funkcjonowania i wzrostu poziomu rozwoju społeczeństwa⁴¹.

PRT's angażują się również w poprawę funkcjonowania instytucji edukacyjnych na wszystkich szczeblach administracyjnych Iraku, w celu poszerzenia oferty edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych, oraz zwiększenia ich zdolności w zakresie umiejętności wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce. Istotne miejsce procesu edukacji zostało poświęcone nauce języka angielskiego, tak by możliwe było w perspektywie długoterminowej nawiązywanie współpracy międzynarodowej Iraku, a także bieżące kreowanie partnerstwa między uczelniami i szkołami, poprzez wymiany studenckie i zagraniczne stypendia naukowe (program Fulbrighta)⁴².

Zadania z zakresu wspierania rozwoju kultury i dbania o dobra narodowe Iraku PRT's realizują poprzez wspieranie irackiego Urzędu Dziedzictwa Narodowego (Iraqi State Board of Antiquities and Heritage). Podejmowane działania ukierunkowane są na promowanie ochrony zabytków oraz tworzenie i wspieranie instytucji państwowych za nie odpowiedzialnych⁴³.

PRT's angażują się również w poprawę zdolności irackiego Ministerstwa Zdrowia i jego delegatur w prowincjach w celu poprawy usług publicznych w zakresie dbania o życie i zdrowie obywateli. Przede wszystkim wspierane jest zapewnienie niezbędnej pomocy technicznej, sprzętu oraz wykwalifikowanego personelu medycznego.

⁴⁰ *Governance & Rule of Law*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/governance.html> (05.11.2012).

⁴¹ *Economic Development*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/econ-development.html> (05.11.2012).

⁴² *Education & Culture*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/education.html> (05.11.2012).

⁴³ Tamże.

W szerszym aspekcie zespoły specjalistów PRT's przyczyniają się do wydajności i efektywności całego procesu stabilizacji i bezpieczeństwa Iraku, poprzez poprawę jakości niezbędnych usług⁴⁴.

Zakończenie

Współczesne konflikty zbrojne charakteryzują się wysokim prawdopodobieństwem ich ponownej eskalacji, jeżeli nie zostaną podjęte odpowiednie środki, aby im zapobiec. Jedną z organizacji aktywnie uczestniczącą w ustabilizowaniu sytuacji konfliktowej i odbudowie zniszczonego państwa jest Sojusz Północnoatlantyczny, który oddziałuje w całym spektrum zagrożeń o zasięgu globalnym. W ramach tych działań należy przede wszystkim wyróżnić zaangażowanie NATO w działania dotyczące stabilizacji i rekonstrukcji w państwach o niestabilnej strukturze władzy. Organizacja ta dysponuje bowiem bogatym spektrum środków do prowadzenia tego typu działań. Angażując się w realizację operacji o charakterze reagowania kryzysowego, NATO musi być przygotowane na podejmowanie działań ukierunkowanych na ustabilizowanie sytuacji konfliktowej i następnie odbudowę (rekonstrukcję) państwa, jego potencjału militarnego i niemilitarnego, zasobów osobowych i materialnych. Czynnione w tym zakresie wsparcie przede wszystkim opiera się na koncepcji wykorzystania tzw. elementów wsparcia tegoż procesu, za który uznano ideę funkcjonowania w środowisku operacji Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy (PRT's), ideę reformy sektora bezpieczeństwa oraz realizacji wszelkiego rodzaju programów pomocowych.

O zaangażowaniu NATO w prowadzenie działań dotyczących stabilizacji i odbudowy świadczy jego zaangażowanie w realnym środowisku pokonfliktowym w Afganistanie. Przykładowo, siły ISAF funkcjonują w strukturze 28 Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy i podporządkowane są pięciu regionalnym komendom: w stolicy kraju, komendzie Północ, Wschód, Południe i Zachód. PRT's w Afganistanie działają w strukturze zaangażowania sił cywilno-wojskowych. Zespoły te pomagają lokalnym przedstawicielom władzy rozwiązywać spory пле-миenne, jak i kształtować proces rozwoju regionu poprzez promowanie praworządności i demokracji, organizowanie instytucji oraz koordynację ich działań. Prowincjonalne Zespoły Odbudowy, będąc elementem operacji o charakterze reagowania kryzysowego, odpowiedzialne są zatem za wsparcie rozwoju efektywnego zarządzania bezpieczeństwem przez legalnie wybrane, lokalne struktury państwa.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, należy udzielić odpowiedzi na pytanie: w jaki sposób elementy wykorzystywane przez siły trzecie w procesie stabilizacji i odbudowy wspierają państwa upadłe bądź upadające? W ramach ustabilizowania sytuacji pokonfliktowej w danym kraju państwa zaangażowane stosują odmienne środki i metody. Przykładowo, państwa odpowiedzialne za funkcyjono-

---

⁴⁴ Public Health, <http://iraq-prt.usembassy.gov/20100823may1.html> (05.11.2012).

wanie PRT w danej prowincji dążą do osiągnięcia ustalonego *end state* operacji odmiennymi sposobami, przy wykorzystaniu odmiennych środków. Niezmiennie natomiast zostają główne założenia celu ich funkcjonowania, a więc pomocy w osiągnięciu względnej stabilizacji, przeprowadzeniu reformy sektora bezpieczeństwa i przyczynieniu się poprzez to do odbudowy kraju.

Do elementów wykorzystywanych przez siły trzecie w procesie stabilizacji i odbudowy zaliczamy także wszelkiego rodzaju programy pomocowe, które są realizowane i finansowane przez poszczególne państwa narodowe tworzące PRT's. Przykładowo, programy CERP Departamentu Obrony USA (Programy Pomocy w Sytuacjach Nadzwyczajnych) stanowią wsparcie dla sprawniejszego funkcjonowania ich narodowych PRT's zarówno w Afganistanie, jak i Iraku. Udostępniane środki mają umożliwić dowódcom lokalnych Zespołów szybką reakcję w nagłych wypadkach, dostarczenie pilnej pomocy humanitarnej i realizację własnych programów w zakresie odbudowy, które przyczyniają się do poprawy warunków życia lokalnej ludności. Ponadto istotne jest również wskazanie, że inne państwa, w tym między innymi Rzeczpospolita Polska, realizują, w ramach własnej (amerykańsko-polskiej) odpowiedzialności za prowincje, odrębne projekty pomocowe. Polski kontyngent, wspierający prowincję Ghazni, od 2008 roku wdraża w życie projekty z zakresu sektora energetycznego, infrastruktury drogowo-mostowej, edukacji, zdrowia, sprawiedliwości i prawa. Ponadto swoje działania ukierunkowuje na budowanie poprawnych relacji z ludnością cywilną, dążąc, w ujęciu długoterminowym, do wypracowania poczucia społecznej przynależności do prowincji i odpowiedzialności za nią.

Konkludując, należy podkreślić, że zakończenie sukcesem operacji stabilizacyjnej stanowić powinno nie tylko wypadkową zaangażowania Zespołów, lecz także państwa-gospodarza, całego narodu, wzajemnych relacji, powiązań, stopnia współzależności podmiotów i ich współpracy. Do czynników współodpowiedzialnych za zakończenie sukcesem prowadzonych działań należy zaliczyć także opinię społeczności międzynarodowej, reagującej na dynamiczne, medialne, relacje z „pola walki”. Współdziałanie wszystkich tych podmiotów umożliwia ustabilizowanie sytuacji w rejonie pokonfliktowym i przyczynia się do zapewnienia prawidłowych warunków do rozwoju gospodarczego danego kraju oraz godnych warunków do życia jego obywateli.

Bibliografia

- Ayub F., Kouvo S., Wareham R., *Security Sector Reform In Afghanistan*, Initiative for Peacebuilding, April 2009,
Bensahel N., Oliver O., Peterson H., *Improving Capacity for Stability and Reconstruction Operations*, RAND, Santa Monica 2009,
Bryden A., Hanggi H., *Security Governance in Post- Conflict Peacebuilding*, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Force (DCAF), LIT 2005,

- Department of Defense Financial Management Regulation*, Volume 12, Chapter 27, September 2005,
- Gauster M., *Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan. An innovative instrument of international crisis management being put to the test*, Occasional Paper Series, European Center for Security Studies, No 16, January 2008.
- Malkasian C., Meyerle G., *Provincial Reconstruction Teams: How do we know they work?*, Strategic Studies Institute, March 2009,
- Marszałek M. (red.), *Koncepcja użycia sił zbrojnych w wojnach nieregularnych*, praca naukowo-badawcza nr III.5.1.0, AON, Warszawa 2011,
- Marszałek M. (red.), *Obszary działań i zadań sił zaangażowanych w odbudowę i umacnianie bezpieczeństwa w środowisku miejskim*, praca naukowo-badawcza, nr I.1.7.1.0, AON, Warszawa 2012,
- Marszałek M., Limanowski T., *Operacje pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych. Genez – struktura – planowanie*, AON, Warszawa 2011,
- Materiały z konferencji naukowej „Misje stabilizacyjne dla odbudowy państw”, zorganizowanej 13–14 maja 2009 roku w AON,
- Nelson R., *How Should NATO Handle Stabilisation Operations and Reconstruction Efforts?*, The Atlantic Council of the United States, Washington D.C. 2006,
- Perito R. M., *Provincial Reconstruction Teams in Iraq*, Special Report, United State Institute of Peace, PRT_IRAQ.pdf.
- PRT Playbook. Tactic, Technic and Procedures*, Center of Army Lessons Learned, No 07-34, September 2007,
- Rathmell A., Olikier O., Kelly T.K., Brannan D., Crane K., *Developing Iraq`s Security Sector, The Coalition Provisionsal Authority`s Experience*, RAND National Defense Research Institute, 2005,
- Sedra M., *Security Sector Reform in Afghanistan and Iraq: Exposing a Concept in Crisis*, “Journal of Peacebuilding and Development”, Vol. 3, No. 2, 2007.
- Economic Development*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/econ-development.html>
- Education & Culture*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/education.html>
- Governance & Rule of Law*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/governance.html>
- Historia PRT Ghazni*, <http://www.isaf.wp.mil.pl/pl/115.html>
- PKW Afganistan*, <http://www.isaf.wp.mil.pl/pl/127.html>
- PKW Afganistan*, <http://www.isaf.wp.mil.pl/pl/114.html>
- Public Health*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/20100823may1.html>
- U.S. Embassy, Baghdad, Iraq*, <http://iraq-prt.usembassy.gov/index.html>